

Lunds universitet
Statsvetenskapliga institutionen

UNDA23

VT2022

Handledare: Johan Matz

Konspiratoriska narrativ om COVID-19 vaccinet: En jämförelse mellan Frihet Sverige och Ryssland

Björn Almroth

Abstract

The broader purpose of this paper is to explore how conspiracy narratives are used for influence operations. This is accomplished by comparing conspiracy narratives regarding the COVID-19 vaccine, being disseminated by the Swedish group *Frihet Sverige* (Freedom Sweden) in the town Eskilstuna, with some narrative strategies used toward Sweden by Sputnik, as well as narratives disseminated in Russia during the pandemic. My first aim with the paper is to contribute with a local perspective on an academic topic frequently debated internationally. My second aim is to nuance the academic debate regarding the problems of using some conspiracy narratives in information operations, especially by authoritarian regimes. Through narrative analysis, I found how variants of the Swedish conspiracy narratives are present in Russia as well. Recurring themes in both countries are corrupt supra-governmental elites vying for power while trying to control, poison, or diminish the population. Other similar themes include nanotechnology, poison, and secret medical experiments. Historically the KGB used disinformation through conspiracy narratives to further their goals. If Russian authorities are involved in disseminating conspiracy narratives regarding COVID-19 this seems to have backfired during the pandemic. This could be related to factors such as the changing media and information environment, social factors, or the information vacuum during the pandemic.

Keywords: Conspiracy narratives, conspiracies, COVID-19, information operations, psychological warfare, psychological defense, propaganda, hybrid warfare, KGB, *Frihet Sverige*, Freedom Sweden, Russia.

Innehållsförteckning

Abstract	2
Innehållsförteckning	3
Inledning	4
Bakgrund	5
Tidigare forskning	5
Teoretiskt ramverk	7
Narrativ teori och metod	9
Operationalisering	10
Material	10
Analys	12
Slutsatser	20
Bibliografi	21
Appendix: Material	23

Inledning

Uppsatsens bredare syfte är att bidra till hur användningen av konspiratoriska narrativ för informationspåverkan kan förstås. Det görs genom en jämförelse av narrativ som sprids av Frihet Sverige med de som förekommer i Ryssland. Hur ser det ut på lokal nivå samt hur relaterar de till förekommande utländska narrativ och informationspåverkan? Ryssland som aktör är intressant utifrån dagens säkerhetspolitiska läge. Men även utifrån sovjetisk historia där det finns en lång tradition hos Sovjet och de sovjetiska satelliterna av att arbeta med *dezinformatsija* som ett grepp för att få motståndaren ur balans, eller förmås att fatta för avsändaren fördelaktiga beslut (Romerstein 2001, Boghardt 2009).

Målet med uppsatsen är att kunna bidra med ett lokalt perspektiv som ofta saknas kring ett omdiskuterat och relevant fenomen. Om forskningen enbart fokuserar på det internationella perspektivet finns en risk att viktiga lokala aktörer och dynamiker missas. Särskilt eftersom mycket av preventionsarbetet sker på den lokala nivån i form av exempelvis skolans eller bibliotekens uppdrag kring källkritik. Det är även på lokal nivå som individer blir “...agents of influence within hybrid warfare” (Kearns 2019, 103). Andra relevanta faktorer är förändringar i informationsmiljön idag samt hur ett av målen för Sveriges civila försvar är att “upprätthålla samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar (MSB 2022).” Ett annat mål med uppsatsen är att bidra till en fördjupad vetenskaplig diskussion om hur spridningen av vissa narrativ utgör ett i många avseenden tveeggat och svårhanterat vapen i informationskrigföringens arsenal.

Utgångspunkten för analysen är ett material avgränsat i tid och rum som sprids av svenska aktivister från Frihet Sverige vid ett fall av informationspåverkan i en kommunal skola i Eskilstuna. Konspiratoriska narrativ ur materialet jämförs med narrativ och narrativa strategier som förekommer i två forskningsartiklar från både svenskt (Hellman 2021) och ryskt (Boguslavsky et al 2022) håll.

Fenomenet i det aktuella fallet kan fångas med ett antal begrepp i litteraturen där flera används synonymt och de kommer att klargöras framöver. Uppsatsen redogör för dessa men föremålet för analys är primärt det för uppsatsen centrala begreppet *konspiratoriska narrativ*. Det begreppet operationaliseras utifrån Barkuns definition av vad en konspiration är som: Narrativ, eller berättelser, om organiserade individer eller grupper som agerar fördolt för att åstadkomma illvilliga ändamål (Barkun 2013, 3). De centrala frågeställningarna besvaras genom en narrativ analys och analyseras genom ett antal relevanta perspektiv om tidigare användning av konspiratoriska narrativ för att påverka en motståndare. Utifrån det bredare syftet och de två målen för uppsatsen har följande frågeställning formulerats:

- ★ Hur kan de konspiratoriska narrativ som Frihet Sverige reproducerar i det lokala fallet förstås i jämförelse med konspiratoriska narrativ som finns i och sprids av Ryssland?

Bakgrund

Fallbeskrivning

Uppsatsen tar sikte på ett aktuellt fall av informationspåverkan som genomfördes av Frihet Sverige mot gymnasieskolor i Eskilstuna under hösten förra året. Informationsoperationen som iscensattes av aktivisterna skedde i samband med att Folkhälsomyndigheten tog fram ett underlag inför det nationella beslutet om att vaccinera barn från 12 år i Sverige (Folkhälsomyndigheten 2021). I arbetet deltog jag som kommunledningens rådgivare åt barn- och utbildningsförvaltningen i hanteringen av händelsen.

Det började för egen del med att en kollega ur skolledningen kontaktade mig efter att aktivister från Frihet Sverige uppträtt i en av gymnasieskolornas korridorer, där de delat ut material och försökt att muntligt sprida budskap till elever och personal. När aktivisterna konfronteras av en skolledare utger de sig för att vara "skyddsombud" men avkrävs legitimation och medger till slut det egentliga syftet med besöket. Aktivisterna avvisas därefter från skolan och materialet har samlats in vid det tillfället eller satts upp som dekaler kring skolorna.

Bortsett från händelsen i skolan har även aktivister ur Frihet Sverige skickat brev till skolledare såväl till arbetet som privat samt satt upp dekaler vid en annan gymnasieskola. De mest uppseendeväckande delarna i brevet är anklagelser om att personalen i skolan genom vaccinationerna mot covid-19 medverkar till spridningen av ett "biovapen" och att de kommer ställas till svars för en "krigshandling mot vår befolkning." I en del av det övriga materialet ingår hot om ansvarsutkrävande mot alla som arbetar med Sveriges vaccinationsprogram mot covid-19. Vid ungefär samma tidsperiod har liknande aktioner även drabbat flera andra kommuner (Jällhage 2021) vilket kan tyda på ett visst mått av koordination och organisationsförmåga hos Frihet Sverige. Alternativt att liknande material fått en spridning i andra sammanhang, vilket är möjligt särskilt utifrån jämförelsen med konspiratoriska narrativ som förekommer i Ryssland.

Arbete mot konspirationsteorier och desinformation har varit aktuellt för Sveriges kommuner tidigare men har primärt lyfts som förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism snarare än som inflytande från främmande makt. Kommunen lägger avsevärd tid på ett främjande arbete kring medie- och informationskunnighet, källkritik samt digitalt socialt arbete som "nätvandring." Förekomsten av konspirationsteorier har även använts lokalt som en markör för att skapa en lägesbild över inflytande från extremistgrupper. Området kommer antagligen få ett större fokus framöver i och med arbetet inom området civilt försvar.

Tidigare forskning

Utifrån forskningsområdet och uppsatsens fokus söktes publicerad forskning i databasen LUBsearch som är tillgänglig vid Lunds Universitet med nyckelord (samt deras engelska översättning) som:

Informationsoperationer, informationskrigföring, informationspåverkan, desinformation, missinformation, hybridkrigföring, propaganda, vaccin, konspiration och covid-19. Under arbetet med forskningsöversikten var det tydligt hur det har skrivits en hel del om kommunikation, desinformation och vaccinationsarbetet mot covid-19 mer generellt men det mer specifika fokuset där Ryssland ingår är mer sällsynt. Jag hittade heller ingen publicerad forskning med utgångspunkt i lokala fall på kommunnivå, varför jag tror att den här uppsatsen kan bidra med ett värdefullt nytt perspektiv. Utifrån ett fokus på Ryssland fann jag Hellmans (2021) artikel. Samt Boguslavsky, Sharov och Sharovas (2022) som fokuserar på konspiratoriska narrativ i sin artikel om ryska förhållanden. Båda artiklarna beskriver problematiken som en "infodemi" och är relevanta utifrån uppsatsens fokus på konspiratoriska narrativ i Sverige respektive Ryssland. Undantaget publicerad forskning har även Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) tagit fram en studie om konspirationsteorier och covid-19 med fokus på vad fenomenet är, hur konspirationer identifieras, bemöts och motverkas (MSB 2021).

Hellman identifierar i sin forskning fyra huvudsakliga teman, i sin analys av Sputniks nyhetsrapportering om Sverige, som hon menar kan utgöra antagonistiska narrativa strategier vilka syftar till ett förminskande (*supression*) och ett nedbrytande (*destruction*) (Hellman 2021, 451). Hellman menar hur "...Sputniks rapportering av Sverige under covid-19 kan ses som ett av många uttryck för en ständigt pågående informationspåverkan från Ryssland (Hellman 2021, 466)." Hon finner däremot inte fog för att den tredje narrativa strategin styrning (*direction*) förekommer (Hellman 2021, 464). Styrning liknar det som av andra forskare beskriver med begreppet reflexiv kontroll, vilket är en doktrin för att påverka motståndarens perception och beslutsförmåga där en viktig faktor är att detta görs dolt (Bjola 2018, 15). Vilket givetvis blir svårt när informationens källa, som i fallet med Sputnik, är känd.

Artikeln av Boguslavsky, Sharov och Sharovas (2022) behandlar effekterna av, samt vikten av, att motverka konspirationer för att öka vaccinationstäckningen i det ryska samhället. De genomförde en enkätundersökning med respondenter från den ryska sociala medieplattformen VKontakte där 54% av de som såg sig som försiktiga kring vaccination även angav stöd för en eller flera konspirationsteorier. De utgjorde även totalt en femtedel av av de 5822 som besvarat enkäten (Boguslavsky et al 2022, 2). Författarna till artikeln ser flera möjliga förklaringar men är tydliga med att de ser konspirationsteorier, osäkerhet och sociala faktorer som en stor förklaring till den låga vaccinationsgraden i Ryssland (2022, 4).

En annan utgångspunkt för litteraturöversikten är publicerad litteratur från det akademiska fältet underrättelseanalys med ett särskilt fokus mot psykologisk krigföring och propaganda. Historiska erfarenheter av konspiratoriska narrativ som använts av Sovjet- och Ryssland är aktuella även för dagens fall genom artiklar av Romerstein (2001), Cormac och Aldrich (2018) och Boghardt (2009). Liksom demokratiseringen av hybridkrig och motverkan av extremism i den digitala tidsåldern som

Kearns tar upp (2018). Hur Sovjet historiskt använt sig av “svart” propaganda (alltså sådan som inte kopplas till avsändaren), konspirationsteorier och “superkonspirationer” är även relevant för mitt fokus mot konspiratoriska narrativ med kopplingar till Ryssland (Hänni 2018).

För en överblick av den senaste relaterade forskningen gicks årgångarna 2020-2022 av de akademiska tidskrifterna *International Journal of Strategic Communication* och *Intelligence and National Security* igenom efter artiklar som relaterar till forskningsproblemet. Utifrån det arbetet fann jag ett intressant inlägg i den akademiska debatten i en översiktsartikel av Riehle (2021). Riehle är kritisk mot Jankowicz syn att västmakterna förlorar informationskriget och menar istället att Ryssland kontinuerligt och upprepat skjuter sig själv i foten på ett sådant sätt att de snart tappar allt förtroende och därmed spelar ut sig själva (Riehle 2021, 1). Det är relevant utifrån perspektivet att desinformation kan slå tillbaka mot avsändaren och att dess spridning beror på andra sociala faktorer där Ryssland kan vara svagare. Liksom Riehle håller jag inte med Kent om att dagens situation heller är något nytt eller avvikande och ser istället en historisk kontinuitet med tidigare sovjetiska strategier (Riehle 2021, 5). Skillnaden idag är primärt informationsmiljön och verktygen.

Teoretiskt ramverk

I litteraturen figurerar ett stor mängd begrepp för att beskriva ett relativt svårfångat fenomen där flera används mer eller mindre synonymt. Hellman ser en styrka i det svenska begreppet informationspåverkan utifrån innebörden “...påverkan via information och inte genom spridandet av osanningar (Hellman 2021, 467).” Hellman (2021) och MSB delar begreppsapparat och förutsätter ett antagonistiskt syfte där informationspåverkan används för att beskriva just: “Aktiviteter som genomförs av främmande makt, eller antagonistiska aktörer, i syfte att påverka olika målgruppers uppfattningar, beteenden och beslutsfattande (2021, 452).” På engelska använder Riehle, Kent och andra forskare “*influence operations*” (IOs) för att beskriva detsamma (Riehle 2021,2).

Hur svenska myndigheter definierar problemet framkommer i en studie om konspirationsteorier och covid-19 från 2021. Där MSB definierar några av de förekommande begreppen på följande sätt (MSB 2021, 24):

- ★ Desinformation: avsiktlig eller medveten spridning av alla former av falsk, oriktig eller vilseledande information
- ★ Missinformation: oavsiktlig eller omedveten spridning av desinformation
- ★ Informationspåverkan: potentiellt skadlig kommunikation som främmande makt eller deras ombud ligger bakom (medvetet eller omedvetet)
- ★ Konspirationsteorier transporterar desinformation, sprids som missinformation och kan utnyttjas i informationspåverkan.

Men i KGB:s definition från 1972 är inte informationens sanningshalt det viktiga för desinformation utan syftet är att genom informationen skapa en inkorrekt bild hos motståndaren: “... *‘disinformation data’ as “especially prepared data, used for the creation, in the mind of the enemy, of incorrect or imaginary pictures of reality, on the basis of which the enemy would make decisions beneficial” to the Soviet Union (Romerstein 2001, 54).*”

Propagandabegreppet är antagligen äldst och ligger nära till hands för att beskriva det som Hellman menar med informationspåverkan eller informationskrigföring. Lasswell definierar i sin klassiker från 1938 begreppet: “*Propaganda is concerned with the management of opinions and attitudes by the direct manipulation of social suggestion rather than by altering other conditions in the environment or in the organism (Lasswell 1938, 9).*” Reisman och Baker beskriver “...*an effort to convey selected, but not necessarily false, information to a foreign audience through various media so that attitudes will be produced that would not have been produced, if all the information had been made available (Reisman och Baker 1992, 125).*” Den delas av flera andra forskare upp i svart propaganda, där informationen förmås ha sitt ursprung någon annanstans (ex. artikel i ett land utan direkt koppling på ett annorlunda språk än avsändaren), en så kallad “falsk flagg.” Grå propaganda där dess ursprung är oklart (ex. anonyma twitterkonton) samt vit propaganda som sprids och erkänns av dess riktiga källa (ex. statsmedia) (1992, 125).

Propaganda har i sin tur “tvättats” genom begreppet strategisk kommunikation utifrån en myt om att propaganda är något enbart (en oftast odemokratisk) motståndare hänger sig åt (Taylor 2002, 437). Hellman ser informationspåverkan, informationskrigföring och desinformation som uttryck för mjuk maktutövning (*soft power*) (2021, 467) men tar även upp Walkers beskrivning av det som “*sharp power*” vilket definieras som när “...auktoritära regimer använder liberala värden som yttrandefrihet och fri åsiktsbildning för att underminera desamma” (Hellman 2021, 470). Till det kan läggas andra begrepp som förekommer på området som hybridkrigföring vilket i sin tur används omväxlande med gråzonsproblematik, fullspektrum dominans och assymetrisk krigföring (Kearns 2018, 100).

Hellman använder informationspåverkan synonymt med informationskrigföring (2021, 452) och Kearns avhandlar i sin artikel om extremism hur individer (som aktivisterna i Frihet Sverige) kan bli “...agents of influence within hybrid warfare” (2019, 103). Kanske vore det enklaste för att minska uppsjön av begrepp att återgå till Clausewitz bevingade ord om kriget som enbart en fortsättning på politiken med andra medel (Clausewitz 2007, 28). Att se allt som en naturlig del i den ryska krigföringen helt enkelt. Foucault är även framsynt, särskilt utifrån dominansen av icke-kinetiska inslag på området idag, i vändningen av citatet till: “...politik är krigets fortsättning med andra medel” (Foucault 2008, 31). Genom att kärnvapen omöjliggör ett kinetiskt krig mellan exempelvis Ryssland, EU och NATO så återstår primärt krig “med andra medel” vilket alla begrepp jag gått igenom på något sätt handlar om.

Men hur kan konspiratoriska narrativ förstås som medel för att driva ett sådant krig? Går det att påverka motståndaren utan att det riskerar att slå tillbaka mot avsändaren, särskilt i dagens informationsmiljö? Vad en konspiration i den mening som åsyftas har inte direkt definierats. Barkun menar att kärnan i konspirationer handlar om att försöka avgränsa och förklara det onda. Jag utgår från Barkuns definition som tar fasta på organisering, illvilja och agerande i det fördolda: “...a conspiracy belief is the belief that an organization made up of individuals or groups was or is acting covertly to achieve some malevolent end” (Barkun 2013, 3)

I sin artikel om fallet med “Schakalen” menar Hänni hur det är karakteristiskt för konspiratoriska narrativ att reducera komplexiteten i mångbottnade, kausalt invecklade och motsättningsfyllda relationer (Hänni 2018, 19). I sin artikel använder Hänni begreppet konspiratoriska narrativ som är centralt för uppsatsen och liksom honom utgår jag från Barkuns kategorisering av konspirationer i händelsekonspirationer, systemiska konspirationer och superkonspirationer (Barkun 2013, 6). Desto mer omfattande en konspiration är desto mer kommer den att konstituera hela verkligheten för dem som tror på dem. Konspirationerna dominerar till slut allting för dem som tror på dem (Barkun 2013, 35-36).

Narrativ teori och metod

Utifrån Somers perspektiv på narrativ analys försöker jag se hur narrativen i materialet anknyter relationellt till andra narrativ men där även faktorer som tid och plats spelar roll. Människans erfarenhet struktureras genom narrativ och det blir tolkningsramen genom vilken världen begripliggörs (Larsen 2002 s. 123 i Robertson 2012, 224-225). Somers synsätt frångår också en essentiell kategorisering av identitet där enskilda individer kan ha en relation till ett narrativ som inte tar hänsyn, eller bryter mot, en enkel kategorisering baserat på exempelvis nationstillhörighet (Somers 1994, 621). I kontrast till att se människor som rationella aktörer ser Somers även hur: “Människor styrs att agera på vissa sätt och inte andra på grundval av projiceringar, förväntningar och minnen som härstammar från en repertoar av tillgängliga sociala, offentliga och kulturella narrativer” (Somers 1994 s. 614 i Robertson 2012). Hellmans arbete ligger metodologiskt relativt nära min uppsats genom användningen av en variant av narrativ analys som metod för att “...dekonstruera nyhetstexten i dess beståndsdelar, när-studera dessa delar och [se] hur delarna sätts samman för att skapa ett budskap” (Hellman 2021, 454).

Somers begreppsapparat är behjälplig för att förstå olika former av narrativ. Narrativ är berättelser där ontologiska narrativ (*ontological narratives*) definierar *vilka* vi är, som en möjlig förutsättning för *hur* vi bör agera. Publika narrativ (*public narratives*) berättar om kulturella och institutionella narrativ större än individen som exempelvis arbetsplatsen, familjen, kyrkan och nationen. Medan metanarrativ är de stora berättelserna som exempelvis “industrialiseringen”, “upplysningen”, “kommunismen mot kapitalismen” som styr teoribildning och paradoxalt nog denarrativiserar genom abstraktion och

kategorisering (Somers 1994, 618-619). Somers för in ett annat viktigt begrepp för analysen där kontra-narrativ är en strategi när ens identitet inte uttrycks i den dominanta publika identiteten (1994, 631). Konspiratoriska narrativ kan överlag sägas utgöra sådana kontra-narrativ.

Operationalisering

Jag kommer här att kort redogöra för vilken sorts frågor som ställs till materialet för att besvara forskningsfrågan. Analysen består av att jämföra konspiratoriska narrativ, vilket förstås som narrativ om organiserade individer eller grupper som agerar fördolt för att åstadkomma illvilliga ändamål (Barkun 2013, 3). Narrativen som förekommer i materialet från Frihet Sverige jämförs med konspiratoriska narrativ som förekommer i Ryssland vilka redovisas av Boguslavsky, Sharov och Sharova (2022, 2-3). Förekommande konspiratoriska narrativ förstås genom Barkuns (2013) begreppsapparat av händelsekonspirationer, systemiska konspirationer och superkonspirationer (Barkun 2013, 6).

De ryska strategierna Hellman (2021) redogör för används för att ytterligare belysa jämförelsen genom att se huruvida de konspiratoriska narrativen sammanfaller med förekommande försvagande (*supression*) och nedbrytande (*destruction*) narrativa strategier om Sverige som Sputnik driver (Hellman 2021, 451).

De förekommande konspiratoriska narrativen kan förstås som kontra-narrativ och de går att förstå samt relaterar till andra ontologiska narrativ, publika narrativ och metanarrativ. Analysen utforskar hur narrativ kopplar an till andra narrativ eller händelser (*events*), hur de förhåller sig till tid och rum samt hur de i vissa fall placerar in individen i en handling (*enplotment*) (Somers 1994, 616).

Analysen struktureras i ordning utifrån materialet som narrativen förekommer i med en inledande del som tar upp relationen mellan Frihet Sveriges aktion i sig till andra händelser i tid och rum. Samt en avslutande del som relaterar en möjlig användning av konspiratoriska narrativ som vapen till tidigare forskning om hur det sett ut historiskt samt vilka viktiga faktorer ur tidigare forskning som kan spela in idag.

Material

Utgångspunkten för analysen är ett primärmaterial bestående av ett pressmeddelande, en pamflett och flera dekaler. De är insamlade avgränsat i tid och rum till en aktion som genomfördes av Frihet Sverige i en kommunal skola i Eskilstuna. Narrativen i materialet jämförs med de konspiratoriska narrativ och narrativa strategier som förekommer i två forskningsartiklar från både svenskt (Hellman 2021) och ryskt (Boguslavsky et al 2022) håll. En del av dekalererna är skadade vilket så att några få ord saknas men

utan att det påverkar läsbarheten nämnvärt. Det tydliggörs även när material är skadat i översikten och analysen. Sekundärmaterialet består av flera andra forskares slutsatser i två publicerade artiklar. Dels de fyra teman som Sputnik driver om Sverige, vilka Hellman återger (2021). Dels de totalt femton konspiratoriska narrativ som förekommer i det ryska materialet (Boguslavsky, Sharov och Sharova 2022). Att använda andra forskares tolkningar av ett forskningsmaterial snarare än primärmaterialet forskningen baseras på har sina begränsningar men vägs upp av att artiklarna är publicerade i vetenskapliga tidskrifter och att narrativen som beskrivs är rikt återgivna. En faktor angående gruppen som studeras i det ryska materialet är hur digital litteracitet spelar in då analysen genomförts genom enkäter och innehållsanalys av inlägg på den ryska sociala medieplattformen VKontakte.

Tabell 1: Översikt över primärmaterialet. Det återfinns bifogat i ett appendix till uppsatsen.

Materialnummer och benämning.	Översiktligt innehåll i materialet. Stjärnmarkerade är återgivna i sin helhet.
1 Pressmeddelande från Frihet Sverige (brev)	<ol style="list-style-type: none"> 1. “tunga bevis för giftiga ämnen och konstruerade nanopartiklar” 2. “brott mot grundläggande rättigheter” 3. “krigshandling mot vår befolkning”
2 VARNING! (pamflett)	<ol style="list-style-type: none"> 1. “ansvarsutkrävande för brott mot mänskligheten” 2. “inget riktigt vaccin” 3. “experimentellt preparat med nanoteknik och mutagener”
3 Jobbar du i sjukvården? Är du legitimerad? (dekal)	★ Då vet du att ett medicinskt experiment alltid kräver etisk prövning? Fråga din uppdragsgivare om att få se ett godkännande från etikprövningsnämnden! Vem står annars ansvarig?
4 Hej Stefan (dekal)	<ol style="list-style-type: none"> 1. “politiska ledningen köpt eller utpressad”, 2. “främmande makt rånar statskassan, avlivar delar av befolkningen och förslavar de få som blir kvar” 3. “när demokratin återupprättas får riksdag, offentlig förvaltning och industrin stå till svars”
5 Varför vaccinerar ungdomar? (dekal)	<ol style="list-style-type: none"> 1. “forskning om vaccin som [oläsligt = du] inte får ta del av” 2. “kunskap censureras eller svartmålas” 3. “vaccinpass och karantänläger”
6 När är det ok att våra unga blir försökskaniner? (dekal)	★ [oläsligt]..n när är det ok att våra unga blir försökskaniner? Vad är sanning och vad är propaganda? Vill du vara med eller blir du tvingad? Din kropp, du kan säga stopp! Det är dags att vakna Vakenmanifestet.se, vaken.se, kavlaner.se, Vi-Tillsammans.nu, NyaDagbladet.se, WebbTv.se, [oläsligt..]Radio.se, BotaSverige.se, FrihetSverige.se, [oläsligt..]UpFriends.se, Frihetsrörelsen.se

Analys

Rum och tid

Pressmeddelandet från Frihet Sverige, daterat den 14 september 2021, nådde mig genom skolledningen den 29 samma månad nästan direkt i samband med att det mottogs. Narrativet om aktionen i sig behöver relateras till andra närliggande händelser i tid och rum. Tidsmässigt sammanföll aktionen med att gymnasieskolan erbjöd frivillig vaccination mot covid-19 för alla elever. En annan viktig händelse i närtid är att Folkhälsomyndigheten gått ut med ett beslutsunderlag inför en kommande rekommendation om att barn från 12 års ålder skulle erbjudas vaccinet (Folkhälsomyndigheten 2021). Vid samma tidsperiod utsattes andra kommuner i landet för liknande besök och meddelanden (Jällhage 2021).

Vad gäller den rumsliga aspekten genomfördes aktionen i skolans lokaler av Frihet Sverige med falska förevändningar om att de var "skyddsombud" och riktade sig direkt till elever, skolpersonal och elevhälsa. Täckmanteln är kanske ingen slump utifrån hur aktivisterna ser sig själva och hur de positionerar sig själva gentemot de konspiratoriska narrativen. De målar upp en bild av fruktansvärda experiment, biologiska vapen och folkmord och kärnan i konspirationer är som bekant en manikeisk kamp där hela världen polariseras i rent gott och rent ont (Barkun 2013, 2). Till skillnad från att enbart dela konspiratoriska narrativ ur alternativmedia, från pseudovetenskapliga hemsidor och på sociala medier digitalt så lämnar här aktivisterna skärmarna och ger sig ut för att sprida materialet. Tröskeln för agerandet antas högre än att bara dela material digitalt vilket säger något om aktivisterna ur Frihet Sveriges förhållande till det konspiratoriska narrativet och hur det i relation till andra händelser manar dem till handling.

Reaktionerna från skolans personal och eleverna gentemot aktivisterna från Frihet Sverige i Eskilstuna var av allt att döma enbart skeptisk och negativ. De "...möttes av ganska irriterade och arga elever som ifrågasatte dem" även i en annan kommun på Wisbygymnasiet. Skolhälsan där "...drog till och med slutsatsen efter händelsen att det kan ha påverkat vaccinationsviljan positivt bland eleverna (Jällhage 2021)." Enligt Somers förvirras vi när det är omöjligt eller blir ologiskt att integrera händelser i en sammanhängande handling (Somers 1994, 617). Det gick av reaktionerna att döma inte att meningsfullt integrera de konspiratoriska narrativen med publika eller ontologiska narrativ hos mottagaren.

Tabell 2: Översikt över förekommande narrativ och analysens slutsatser.

#	Översikt över förekommande konspiratoriska narrativ i materialet.	Sammanfaller med någon av de narrativa strategierna? (Hellman 2021, 455-461)	Liknande konspiratoriska narrativ i Ryssland? (Boguslavsky et al 2022, 2-3)	Typ av konspiration: Händelse, systemisk eller super (Barkun 2013, 6).
1	<ol style="list-style-type: none"> 1. “tunga bevis för giftiga ämnen och konstruerade nanopartiklar” 2. “brott mot grundläggande rättigheter” 3. “krigshandling mot vår befolkning” 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 4 2. 4 3. 4 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ja 2. Nej 3. Delvis 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Systemisk 2. Händelse 3. Systemisk
2	<ol style="list-style-type: none"> 1. “ansvarsutkrävande för brott mot mänskligheten” 2. “inget riktigt vaccin” 3. “experimentellt preparat med nanoteknik och mutagener” 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 4 2. 4 3. 4 	<ol style="list-style-type: none"> 4. Nej 5. Ja 6. Ja 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Systemisk 2. Händelse 3. Systemisk
3	<ol style="list-style-type: none"> 1. “ett medicinskt experiment” 	<ol style="list-style-type: none"> 2. 4 	<ol style="list-style-type: none"> 3. Nej. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Händelse
4	<ol style="list-style-type: none"> 1. “politiska ledningen köpt eller utpressad”, 2. “främmande makt rånar statskassan, avlivar delar av befolkningen och förslavar de få som blir kvar” 3. “när demokratin återupprättas får riksdag, offentlig förvaltning och industrin stå till svars” 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 4 2. 4 3. 4 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ja 2. Ja 3. Nej 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Super 2. Systemisk 3. Systemisk
5	<ol style="list-style-type: none"> 1. “forskning om vaccin som [oläsligt = du] inte får ta del av” 2. “kunskap censureras eller svartmålas” 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 4 2. 4 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ja 2. Ja 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Systemisk 2. Systemisk
6	<ol style="list-style-type: none"> 1. “unga blir försökskaniner” 2. “vad är sanning och vad är propaganda?” 	<ol style="list-style-type: none"> 3. 4 4. 4 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Delvis 2. Ja 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Händelse 2. Systemisk

Material 1 - “Pressmeddelande från Frihet Sverige”

Det första konspiratoriska narrativet består av att alla stora covid-19 vaccin innehåller odeklarerade nanoteknologiska preparat samt giftiga ämnen som riskerar att skada eller döda “vår befolkning.” Samt att “tung bevisning”, som inte redovisas vidare, ska “bevisar misstankarna” om att vaccinet egentligen är ett biologiskt vapen. Konspiratoriska narrativ kring biologiska vapen och konspiratoriska folkmord följer en röd tråd av liknande teman som kan spåras tillbaka till Sovjetunionen och KGB. Ett exempel är DDR:s operation INFEKTION med det långlivade narrativet att AIDS var ett amerikanskt “etniskt biovapen” mot afroamerikaner vilket tog spjörn i att verkliga fruktansvärt inhumana experiment genomförts av amerikanska myndigheter i Tuskegee (Boghardt 2009, 19).

Även i det här fallet finns verkliga händelser konspirationen närs av. Inget av covid-19 vaccinen på marknaden innehåller nanomedicin men grafenoxid som nämns förekommer i en kinesisk patentansökan som var publicerad vid tidpunkten där det föreslås användas som medium för ett coronavaccin (CN112220919). Den sovjetiska konspirationen om AIDS, som DRR drev som Operation Infektion, överlevde Sovjets fall och reproduceras av Robert Mugabe i Zimbabwe som den vite mannens komplott. Samt även så sent som 2004 av den kenyanske biologen och nobelpristagaren Wangari Maathai som beskrev AIDS som ett påfund av ondskefulla forskare för att utrota den svarta rasen (Boghardt 2009, 18).

Det andra konspiratoriska narrativet relaterar nära till det första och består av att våra rättigheter ska respekteras genom hänvisning till Nürnbergkonventionen och Helsingforsdeklarationen som reglerar experiment på människor. Det anknyter till andra verkliga narrativ genom indirekta referenser till experiment som genomfördes av Nazityskland. Anknytningen till efterspelet av andra världskriget är en dimension som återkommer i det tredje konspiratoriska narrativet som handlar om ansvarsutkrävande mot alla som “injicerar eller på något sätt aktivt bidrar till eller propagerar för” vaccinet samt hur det genomförs en “krigsföring [sic] mot vårt folk.” I narrativet ingår hur Frihet Sverige gör allt för att på ett “fredligt och demokratiskt sätt utrota den korruption och det maktmissbruk som pågår i vårt land och i världen.”

Narrativet om nanoteknologi ligger relativt nära ett som även reproduceras i Ryssland och är till och med det näst vanligast förekommande av de femton som redogörs för. Narrativet handlar om hur den ryska befolkningen genom vaccinationerna injiceras med nanoteknologi som fråntar dem sin fria vilja och möjliggör att de kontrolleras, bland annat genom 5G-nätet. Författarna kopplar konspirationen till händelser bestående av repression och hot i media gentemot alla som är skeptiska till effektiviteten hos vaccinet och att man drar alla kritiker över en kam som “anti-vaxxers.” Ett annat konspiratoriskt narrativ som går igen vid en jämförelse är att den ryska regeringen i konspiration med världens finansiella elit och transnationella bolag andra vill minska den egna befolkningen genom att den förgiftas med farliga kemikalier. Det är däremot det minst spridda och kopplas av forskarna till ett tidigt mediastöd för behandling med chloroquine och azitromycin utan att hänsyn till individuella hälsotillstånd (Boguslavsky et al 2022, 2-3). Utöver de relativt tydliga likheterna som redovisats är narrativet om maktmissbruk och korruption som förekommer även genomgående i flera av de ryska narrativen som återges.

Hellmans första tema tar upp narrativet om Sveriges agerande som ett “farligt experiment” men med hänvisning till flockimmunitet annars kan narrativen i mitt första material enbart kunna förstärkas av det sista fjärde narrativet i den “vita” propaganda som Sputnik driver vilket är att “Sverige inte är vad det ser ut att vara.” Sverige framställs annars av Sputnik som splittrat och slapphänt (Hellman 2021, 456). Just de narrativen passar inte särskilt väl med idén om en stat som i hemlighet och med biologiska vapen orkestrerar ett folkmord. Det första och andra narrativet menar jag utgör en

händelsekonspiration genom sin avgränsning till vaccinationsprogrammet och utifrån att det saknas referenser till vem som egentligen ligger bakom konspirationen. Det tredje har drag av en systemisk konspiration som kan karaktäriseras av stora svepande mål som folkmord samt hur det i narrativet om ansvarsutkrävande är tydligt att väldigt många aktörer i samhället åsyftas.

Material 2 och 3 - “VARNING!” och “Jobbar du i sjukvården? Är du legitimerad?”

Det andra materialet är utformat som en varning till vårdpersonal där flera konspiratoriska narrativ som redan diskuterats i material 1 återkommer: Att det inte är ett riktigt vaccin utan istället ett experimentellt preparat med “nanopartikelkomponenter” och “GMO förändrade (mutagena) ämnen” samt hur de som deltar i “experimentet” ändå kan drabbas av “...det som kallas Covid-19.” Det tredje materialet är ett smalare budskap paketerat i en dekal som också riktar sig till vårdpersonal som enbart berör narrativet om vaccinationerna som medicinska experiment och ansvarsutkrävande.

Narrativen här har också starka relationella kopplingar till ett metanarrativ om andra världskriget och efterspelet till förintelsen genom uttryck som: “Jag följde bara instruktionerna är INTE ett rättsligt försvar”, samt hur personal “...kommer att hållas ansvariga och bli ställda inför rätta för brott mot mänskligheten, särskilt om ni ‘vaccinerar’ människor utan deras samtycke” och “Kom ihåg Nürnberg rättegången. Nu kommer Nürnberg 2.0.” Referenserna till verkliga UNESCO (2006) dokument om bioetik samt hur det innehåller narrativ som inte är särskilt konspiratoriska som exempelvis kring ersättning, bieffekter eller sådant som faktiskt är helt korrekt som att de som fått vaccin ändå kan smitta andra (Folkhälsomyndigheten 2022). Viktigt att beakta är att vaccinationer i Sverige görs frivilligt med fullt samtycke i motsats till vad som påstås. Vårdpersonalen blir i Frihet Sveriges konspiration placerade i handlingen (*enplotted*) som krigsförbrytare och onda vetenskapsmän. Att aktivisterna genast avvisades och kommunens säkerhetsenhet kontaktades säger däremot något om hur mottagarna inte alls kunde relatera till narrativen.

I de ryska konspiratoriska narrativen alluderar det absolut mest spridda av dem också till förintelsen genom hur Ryssland ska transformeras till ett “digitalt koncentrationsläger.” Däremot återges av forskarna inget kring ansvarsutkrävande eller den rättighetsretorik som förekommer i Frihet Sveriges narrativ (Boguslavsky et al 2022, 2). Det är även en reaktion på hur Ryssland använder QR-koder som en del av sitt system med vaccinpass. En möjlighet är att det förekommer mer direkta relationer mellan de svenska och ryska narrativen i forskarnas primärmaterial från innehållsanalysen av inlägg på VKontakte. En annan viktig faktor är att det inte går att säga vad som helst i Ryssland och repression av liknande åsikter är hög. Vilket också tas upp indirekt i slutsatserna genom forskarnas uppmaning till fri och öppen debatt om vaccin (2022, 3-4). Narrativen i material 2 och 3 är precis som i det första materialet avgränsade till händelsekonspirationer utom när de alluderar till brott mot mänskligheten och andra världskriget då de blir systemiska. Den systemiska konspirationen om pågående brott mot mänskligheten (Material 2) passar inte alls med de strategier Sputnik driver mot Sverige medan det tredje materialet är en för snäv händelsekonspiration för att kunna jämföras.

Material 4 - "Hej Stefan"

Det fjärde materialet är intressant och formuleras som ett brev underskrivet ledargestalten inom Frihet Sverige, som kallar sig "Per Fectman", till dåvarande statsminister Stefan Löfven. Det konstateras hur statsministern är "involverad i konspirationen" samt "...rikligt belönad, och med största sannolikhet utsatt för utpressning." Därefter följer ett narrativ om ansvarsutkrävande för konspirationen om hur "främmande makt fått fria händer att råna statskassan, avliva delar av befolkningen och förslava de få som blir kvar." Det avslutas med en påminnelse om att "när demokratin återupprättats" får riksdag, offentlig förvaltning och industrin stå till svars. Det avslutas i en hotfull ton med konstaterandet om hur straffskalorna kommer "vara både nya och retroaktiva." Narrativen är systemiska konspirationer som nästan kan sägas förutsätta en superkonspiration även om den senare inte syns i det här materialet. Det kan eventuellt förklaras med att materialet är målgruppsanpassat för elever och skolpersonal som inte är bekanta med Frihet Sveriges bredare ideologiska ramverk.

Vid en jämförelse finns flera likheter med konspiratoriska narrativ som sprids i Ryssland. Förslavandet av befolkningen och kontroll är element i de narrativ med högst respektive näst högst spridning i Ryssland, samt finns som inslag även i narrativet om att Ryssland håller på att förvandlas till samhället som Orwell målar upp i 1984 (8:e plats). Inblandningen av dolda krafter eller en global elit som styr regeringen för egen vinning förekommer i flera andra. Narrativ kring ansvarsutkrävande är frånvarande men även om Ryssland inte är en fungerande demokrati utifrån ett svenskt perspektiv så speglas trots det narrativet om en kollaps där "all personlig frihet och/eller åsiktsbildning kommer att approprieras av staten" men är inte lika spridd som de andra på 13:e plats (Boguslavsky et al 2022, 3).

Att Ryssland som ett totalitärt system frikostigt nyttjar repression i media, *de facto* bestraffar eller aktivt tystar ner vissa åsikter samt utnyttjar Platons "ädla lögn" för att forma allmänhetens uppfattning historiskt och idag (Reisman och Baker 1992, 33; Boguslavsky et al 2022, 2-3). Enligt Boghardt har i jämförelse med USA (primärt då genom CIA), Sovjet historiskt sett haft ett "totalt" förhållningssätt som integrerar politiska mål, militärt agerande och propaganda (mot den egna befolkningen samt mot omvärlden) (Boghardt 2009, 2) Det är viktiga faktorer som skiljer Ryssland och Sverige. Somers menar hur "*narratives available for appropriation is always historically and culturally specific*" (1994, 630). En del konspiratoriska narrativ antas alltså falla i en bättre jordmån utifrån sociala faktorer, hur de upplevs ontologiskt samt hur de förklarar och relaterar till andra publika narrativ likt de som redogörs för. Andra exempel är ryska mediala drev mot oliktankande (Boguslavsky et al 2022, 2) som kan kontrasteras med hur flera kritiska forskare fick ett stort utrymme i svensk media.

Flera av de svenska forskarnas inlägg tas dessutom upp av Sputnik (Hellman 2021, 456). Så rysk propaganda genom dess försök att få Sverige att framstå som splittrat och inkompetent visar samtidigt för den ryska befolkningen, ett förvisso "splittrat" land, men med fri åsiktsbildning. En del forskare som Riehle menar också att demokratis "splittring" också är dess styrka gentemot Ryssland (Riehle

2021). Narrativen Hellman redogör för som drivs av Sputnik om Sveriges avsaknad av ett fungerande ledarskap, präglad av konflikter och som en udda fågel i omvärlden relaterar inte heller här särskilt väl till de konspiratoriska narrativen som drivs (Hellman 2021, 455-461). Här menar de ryska forskarna liksom jag att prorysk medias sökande efter geopolitiska fiender som är värre drabbade till och med har närt tilltron till konspiratoriska narrativ på hemmaplan i Ryssland (Boguslavsky 2022, 3).

Hellmans fjärde tema passar däremot in som en möjlig katalysator att relatera till systemiska konspirationer och superkonspirationer utifrån att "Sverige är inte vad det ser ut att vara." Sputnik sprider motstridiga bilder med "...budskapet att det som syns på ytan inte går att lita på, att saker och ting inte är vad de i förstone verkar vara. I själva verket är landet på väg mot en katastrof och myndigheter och ledare har underlåtit att tala klarspråk och håller medborgarna ovetande om den faktiska situationen" (Hellman 2021, 461).

Material 5 och 6 - "Varför vaccineras ungdomar? & När är det ok att våra unga blir försökskaniner?"

Det femte materialet innehåller en blandning av korrekt information om att RNA-vaccin är en ny medicinsk teknik som sammanblandas med påståenden som saknar vetenskaplig grund. Därefter målas ett narrativ om en generation av unga "som kan bli allvarligt sjuka och kanske t.o.m. dö för att skydda de som ligger i riskgruppen." En hel del av narrativen är inte direkt konspiratoriska utan snarare ett uttryck för generellt vaccinetstånd. Däremot antyds en konspiration med text som "forskning om vaccin som [oläsligt men antagligen "du"] inte får ta del av" och "kunskap som censureras eller svartmålas som konspirationer" (Material 5).

Narrativet om vaccinpass där dessa kopplas till karantänläger utomlands är inte heller direkt konspiratoriskt men mycket av innehållet kan förstås relationellt till de konspiratoriska narrativen i övrigt material som en möjlig "inkörsport." Allt material är från samma aktioner och behöver läsas intertextuellt. Ett annat belägg för det är hur dekalen (Material 5) innehåller en uppmaning att gå med i nätverket tillsammans med en telegramlänk. Det sista materialet (Material 6) är kortfattat och verkar riktat till barn och ungdomar. Frågan "när är de tok att våra unga blir försökskaniner" relaterar till konspiratoriska narrativ i övrigt material om medicinska experiment. Den innehåller även uppmaningar som "din kropp, du kan säga stopp!" och "Det är dags att vakna" tillsammans med länkar till ett antal hemsidor som delar Frihet Sveriges ideologiska ramverk.

Det saknas ett "barnperspektiv" helt i det ryska materialet men det finns likheter med de fjärde och sjunde mest spridda ryska narrativen som handlar om att viktig information om viruset undanhålls befolkningen, myndigheterna vet mer än de ger sken av eller att viktig information tystas ner (Boguslavsky 2022, 2). Liksom tidigare i material 4 så kan Hellmans fjärde tema om att förhållandena inte är som de verkar (2021, 461) relateras till narrativen medan övriga strategier inte direkt harmoniserar med narrativen i materialet.

Konspiratoriska narrativ som vapen

Enbart genom en jämförelse, närläsning och narrativ analys är det svårt att direkt belägga ett ryskt ursprung för de konspiratoriska narrativ som förekommer i just det här materialet men två argument ur forskningen talar för det. Dels den historiska erfarenheten från liknande fall där Primakov och Kalugin öppet medger ursprunget för desinformationskampanjen om AIDS: *“Yevgeniy Primakov, head of the Russian Foreign Intelligence Service (SVR), told an audience at a public meeting at the Moscow State Institute of International Relations that the AIDS disinformation story was fabricated by the KGB. In August of that year, former KGB General Oleg Kalugin told Moskovskaya Pravda that the AIDS disinformation campaign was dreamed up in “the ‘A’ Directorate of the USSR KGB’s First Chief Directorate.” When Kalugin was asked “[w]ho specifically developed operation AIDS?”, he answered, “[i]t was the American Section in the ‘A’ Directorate I mentioned. An officer sits there and thinks about how he can put the United States in a compromising position or strike a blow against the Americans through disinformation.”* (Romerstein 2001, 61)

Sovjets KGB och de sovjetiska satelliterna har öppet medgivit hur konspirationer utnyttjats som vapen under en lång tid. Konspirationen om AIDS ursprung som ett amerikanskt biologiskt vapen blev mycket långlivad och sprids antagligen fortfarande idag (Boghardt 2009). En annan faktor som talar för är hur andra forskare, som Sarnecki vid FOI nu ser att samma grupper i sociala medier som telegram eller facebook, som spred antivaccinbudskap, nu istället sprider prorysk propaganda om Ukraina. Särskilt uppseendeväckande är att hur antivaccingrupper i Sverige reproducerar konspiratoriska narrativ om att Ryssland angripit Ukraina för att förstöra amerikanska biolabb (SVT 2022). Konspiratoriska narrativ om biologiska vapenlabbs verkar också utnyttja extrema grupper exempelvis genom att de tidigt spreds av QAnon. De spreds sedan via radikala högerkanaler som Infowars för att slutligen föras vidare av Tucker Carlson på Fox News (Ling 2022). Det är alltså inte alls omöjligt, utifrån den historiska erfarenheten, samt hur Sarnecki menar att kanalerna nu skiftat budskap, att narrativen har ett ryskt ursprung. Att de här grupperna alltså sedan lång tid tillbaka kan ha använts av ryska GRU, SVR och/eller FSB för att sprida “svart” propaganda och desinformation samt driva informationskrigföring genom att utnyttja konspiratoriska narrativ som ett vapen.

Historiskt gick KGB:s strategi, i alla fall under 1980-talet, ut på att man drev en mycket stor mängd narrativ som passade med de egna målen och så fort något faktiskt fick genomslag lades en stor mängd resurser på att reproducera det (Boghardt 2009, 14). Det finns alltså ett planeringsproblem utifrån att det på förhand är svårt att veta vilket narrativ som får fotfäste och “trendar.” En egen historisk erfarenhet KGB antagligen bär på är hur konspirationer generellt sett arbetat för dem tidigare och hur narrativen enkelt spridits genom “nyttiga idioter” eller betald media (Hänni 2018, 16). De nyttiga idioterna finns givetvis fortfarande genom grupper som Frihet Sverige eller QAnon men förhållandena har förändrats, särskilt utifrån informationsmiljön idag, men även utifrån att ingen egentligen visste mer än någon annan under pandemin.

Förändringar i medieklimatet som går mot en fragmentering och ökad informell rapportering framhålls av Cormac och Aldrich där “...*claim competes with counterclaim to damage the credibility of any narrative*” (2018, 486). Samma fenomen exemplifieras också som “digitalisering” och “bloggifiering” av de ryska forskarna som faktorer för varför konspirationsteorier om covid-19 spridits så brett i Ryssland (Boguslavsky 2022, 1). Informationsmiljön gör det otroligt enkelt att sprida konspiratoriska narrativ idag. Men en viktig faktor utifrån just informationsmiljön och vilka slutsatser som kan dras utifrån jämförelsen är att individer med hög digital litteracitet antagligen är överrepresenterade utifrån att den ryska studien genomfördes på den sociala medieplattformen VKontakte (Rysslands motsvarighet till Facebook).

För att återgå till MSB:s bild av konspirationsteorier som ett kärn som transporterar desinformation, vilket sedan sprids som missinformation vilket kan utnyttjas i informationspåverkan (MSB 2021) verkar det nästan som att konspiratoriska narrativ i dagens informationsmiljö kan förstås som en bombkapsel utan precisionsstyrning. Det verkar utifrån jämförelsen som om “styrsystemet” (vilket antas bestå av många faktorer) för de konspiratoriska narrativ som historiskt tjänat KGB väl nu satts ur spel och drabbar Ryssland själv. Långt fler aktörer kan dessutom delta i informationskrig genom det som Kearns konceptualiserar som en “demokratisering av hybridkriget” (Kearns 2018). Få aktörer, möjligen enbart Kina och Nordkorea, kan göra anspråk på full kontroll av den egna informationsmiljön. Förekomsten av en sådan repression riskerar också som analysen har visat att ge kraft till just konspiratoriska narrativ.

Förslagen författarna tar upp för att motverka vaccinnmotståndet och tron på konspirationsteorier i Ryssland är även närmare tillståndet i Sverige under pandemin som exempelvis att kritiska forskare ges utrymme i media samt att en öppen diskussion tillåts (Boguslavsky et al 2022, 4). Använder Ryssland konspirationer som vapen så spelar andra sociala faktorer in som demokratier ofta är bättre på. Vilket kan leda till att Ryssland, som Riehle påpekar (2021), upprepat skjuter sig själva i foten när de bedriver informationskrig. Ett ytterligare exempel är hur enbart det fjärde narrativet som Sputnik driver (Hellman 2021, 461) i sin “vita” propaganda relaterar särskilt väl till förekommande konspiratoriska narrativ. Samverkan mellan den “svarta” propagandan som sprids genom konspirationsbenägna grupperingar verkar inte helt samordnad med den “vita” propagandan som drivs av Sputnik.

Reflexioner

Det är inte uppsatsens syfte att reda ut eventuella kausala samband mellan konspiratoriska narrativ och vaccinnacceptans men det är ändå intressant hur acceptansen för covid-19 vaccin i Ryssland varit lägst i regionen med 30% medan Sverige har det dubbla med 61% (Dove Medical Press 2022). Samt hur Boguslavsky, Sharov och Sharova särskilt uppmärksammar konspirationsteorier i det ryska samhället som ett problem (2022). Det egentliga syftet med ansträngningarna i den icke-kinetiska miljön handlar

i slutändan, som Taylor tar upp (2002, 439), om att den egna “sanningen” ska segra. För att det ska fungera måste vi: “...*project a truer, more balanced, image of that society...*” (Taylor 2002, 439)”

Slutsatser

Jag har jämfört konspiratoriska narrativ om covid-19 vaccinet i ett material som Frihet Sverige försökte sprida vid en aktion på kommunala skolor i Eskilstuna med förekommande konspiratoriska narrativ i Ryssland. Jag har även relaterat Frihet Sveriges material till narrativa strategier som rysk statsmedia driver mot Sverige. Genomgående går det att se hur en merpart av de konspiratoriska narrativ som förekommer i Frihet Sveriges material relativt väl eller delvis överensstämmer med narrativ som sprids i Ryssland.

Teman som återkommer på båda håll handlar om en överstatlig korrupt och maktthungrig elit som på olika sätt vill skada, döda eller kontrollera befolkningen. Förekomsten av nanoteknologi, gift, experiment och läger är andra gemensamma inslag samt att information undanhålls eller censureras. Merparten av narrativen i Frihet Sveriges material utgörs av systemiska konspirationer med ett antal händelsekonspirationer avgränsat till vaccinationsprogrammet. Brevet till Löfven förutsätter förekomsten av en superkonspiration men utan att denna konkretiseras.

Med utgångspunkt i ett relationellt jämförande perspektiv visar analysen hur Ryssland och Sverige kan jämföras (Somers 1993, 627) där (vissa) “ryssar” verkar ha ett liknande förhållande som (vissa) “svenskar” till ett narrativ om “staten”, “myndigheterna” och “eliten” som givetvis då även frångår en kategorisering baserat på nationstillhörighet eller språk. Viktiga skillnader är hur ett “barnperspektiv” saknas i det ryska materialet men kan förstås utifrån Frihet Sveriges målgruppsanpassning eftersom aktionen genomfördes i samt kring en skolmiljö. En annan skillnad är att aspekter som ansvarsutkrävande samt rättighetsdiskursen saknas i de ryska narrativen. Det kan bero på begränsningen av att jag utgått från en publicerad artikel snarare än de ryska forskarnas primärmaterial. Det kan också handla om ett antal andra sociala faktorer, politisk kultur eller repression.

En viktig faktor som blir synlig vid en jämförelse mellan den lokala svenska upplevelsen av konspiratoriska narrativ och de ryska är hur de relaterar till olika händelser. Om Boguslavsky, Sharov och Sharovas (2022) slutsatser om samband mellan konspirationsteorier och vaccinmotstånd stämmer. Det repressiva agerande författarna redogör för sammanfaller väl in med flera konspiratoriska narrativ i Ryssland. De narrativa strategierna Sputnik driver mot Sverige relaterar däremot inte särskilt väl till de konspiratoriska narrativen med undantag för det fjärde temat i Hellmans material som i sig är vagt och konspiratoriskt genom konstaterandet att “Sverige är inte vad det ser ut att vara” (Hellman 2021, 461).

Historiskt har Sovjet tidigare utnyttjat konspirationer som bärare av desinformation som sedan sprids som missinformation. Det finns fog för att tro att Ryssland även agerar så idag. Men utifrån dagens

förhållandena med en fragmenterad, blixtnabb och komplex informationsmiljö är det som om "styrsystemet" (vilket antas bestå av många faktorer) för de konspiratoriska narrativ som historiskt tjänat Ryssland väl riskerar att sättas ur spel och istället drabbar Ryssland själv. Som analysen visar förekommer merparten av de konspiratoriska narrativen även i Ryssland. Vilket är en skillnad mot desinformationen om AIDS historiskt. Alternativt är en förklaring att det inte är någon god idé att sprida konspiratoriska narrativ under en pandemi då informationsvakuumet och osäkerheten globalt är stor för alla. I en sådan situation verkar också en resilient demokrati vara en viktig skyddsfaktor.

Bibliografi

- Barkun, M., 2013. *A Culture of Conspiracy: Apocalyptic Visions in Contemporary America*. Univ of California Press.
- Bergström, G., Boréus, K., 2012. *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Studentlitteratur, Lund.
- Bjola, C., 2018. Propaganda as reflexive control, in: *Countering Online Propaganda and Extremism*. Routledge, Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge, 2019. | Series: Routledge new diplomacy studies, pp. 11–27.
- Bjola, C., Pamment, J., 2018. *Countering Online Propaganda and Extremism: The Dark Side of Digital Diplomacy*. Routledge.
- Boghardt, Thomas, "Operation Infektion: Soviet Bloc Intelligence and Its Aids Disinformation Campaign, *Studies in Intelligence*, vol. 53, no. 4, December 2009, 1-23, (23 sidor)
- Boguslavsky, D.V., Sharov, K.S., Sharova, N.P., 2022. Counteracting conspiracy ideas as a measure of increasing propensity for COVID-19 vaccine uptake in Russian society. *Journal of Global Health* 2. <https://doi.org/10.7189/jogh.12.03013>
- CN112220919 Nano coronavirus recombinant vaccine taking graphene oxide as carrier [WWW Document], n.d. . Patentscope. URL <https://patentscope.wipo.int/search/en/detail.jsf?docId=CN317065497> (accessed 5.28.22).
- Cormac, R., Aldrich, R.J., 2018. Grey is the new black: covert action and implausible deniability. *International Affairs* 94, 477–494. <https://doi.org/10.1093/ia/iyy067>
- Covid-19-vaccination av barn från 12 år i Sverige – beslutsunderlag september 2021 — Folkhälsomyndigheten [WWW Document], 2021. . Folkhälsomyndigheten. URL <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/c/covid-19-vacci>

- nation-av-barn-fran-12-ar-i-sverige--beslutsunderlag-september-2021/ (accessed 5.27.22).
- Dove Medical Press, 2022. COVID-19 vaccine acceptance rates worldwide - Video abstract [ID 347669]. YouTube.
- Folkhälsomyndigheten, 2022. Frågor och svar om vaccination mot covid-19 — Folkhälsomyndigheten [WWW Document]. Folkhälsomyndigheten. URL <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/vaccination-mot-covid-19/fragor-och-svar-om-vaccination-mot-covid-19/> (accessed 5.29.22).
- Foucault, M., 2008. "Samhället måste försvaras": Collège de France 1975-1976. Tankekraft Förlag.
- Hellman, M., 2021. Infodemin under pandemin Rysk informationspåverkan mot Sverige. Statsvetenskaplig tidskrift. Årgång 123. 2021/5 (särskild utgåva).
- Hänni, A., 2018. Secret Bedfellows? The KGB, Carlos the Jackal and Cold War Psychological Warfare. *Studies in Conflict & Terrorism* 43, 69–87. <https://doi.org/10.1080/1057610x.2018.1471970>
- Jällhage, L., 2021. Vaccinmotståndare slår till mot skolor och hotar personal och elever: "Jämför med nazisternas experiment på barn" [WWW Document]. Läraren. URL <https://www.lararen.se/nyheter/coronaviruset/skolpersonal-och-elever-mots-av-hotfulla-aktio-ner-och-mejl> (accessed 3.23.22).
- Lasswell, H.D., 1938. Propaganda Technique in the World War. Peter Smith, New York.
- Ling, J., 2022. How 'Ukrainian bioweapons labs' myth went from QAnon fringe to Fox News. *The Guardian*.
- Reisman, W.M., Reisman, William Michael Reisman, Reisman, W.M., Baker, J.E., 1992. *Regulating Covert Action: Practices, Contexts, and Policies of Covert Coercion Abroad in International and American Law*. Yale University Press.
- Riehle, K.P., 2021. Winners and losers in Russia's information war. *Intelligence and National Security* 36, 1057–1064. <https://doi.org/10.1080/02684527.2021.1877405>
- Romerstein, H., 2001. Disinformation as a KGB Weapon in the Cold War. *Journal of Intelligence History* 1, 54–67. <https://doi.org/10.1080/16161262.2001.10555046>
- Somers, M.R., 1994. The narrative constitution of identity: A relational and network approach.

Theory and Society 23, 605–649. <https://doi.org/10.1007/bf00992905>

SVT Nyheter, 2022. Svenska antivaccingrupper sprider rysk desinformation [WWW Document].

SVT Nyheter. URL

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/antivaccingrupper-sprider-rysk-desinformation> (accessed 5.29.22).

Taylor, P.M., 2002. Strategic Communications or Democratic Propaganda? Journalism Studies 3, 437–441. <https://doi.org/10.1080/14616700220145641>

Totalförsvaret och civilt försvar [WWW Document], 2022. . Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. URL

<https://www.msb.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/totalforsvar-och-civilt-forsvar/> (accessed 5.26.22).

UNESCO, 2006. Universal Declaration on Bioethics and Human Rights [WWW Document].

UNESCO. URL <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000146180> (accessed 5.29.22).

von Clausewitz, C., Howard, M., Paret, P., 2007. On War. Oxford University Press, USA.

Appendix: Material

Material 1

Pressmeddelande från Frihet Sverige

2021-09-14

Det har nu framkommit tung bevisning från flera olika källor att det finns ämnen, såsom det giftiga ämnet grafenoxid och konstruerade nanopartiklar i alla de stora Covid-19 vaccinationerna. Det bevisar misstankarna om att dessa injektioner är ett biovapen och att alla ämnen i injektionerna ej är deklarerade.

Vi i Frihet Sverige och det stora nätverk av människor vi är en del av kräver nu:

- Att våra grundläggande rättigheter respekteras såsom de uttrycks i våra grundlagar, Nürnberg-koden samt Etiska riktlinjer för medicinsk forskning i exempelvis Helsingfors-deklarationen.
- Att alla Covid -19 vaccinationer (Pfizer-Biontech, Moderna, AstraZeneca och Johnson & Johnson) som nu bevisligen har ämnen i sig som ej är deklarerade, som är giftiga och på annat sätt riskerar att skada eller döda vår befolkning omedelbart stoppas.
- Att varje människa som injicerar eller på något sätt aktivt bidrar till eller propagerar för att dessa injektioner används mot vår befolkning ska ställas till svars för detta och det ska ses som en krigshandling mot vår befolkning.

Vi kommer nu att stötta stämningar mot alla inblandade i denna krigsföring mot vårt folk och göra allt som står i vår makt för att på ett fredligt och demokratiskt sätt utrota den korruption och det maktmissbruk som pågår i vårt land och i världen.

För Frihet Sverige

Maneka Helleberg, ordförande
Marianne Liljeholt
Samuel Andreasson
Elisabet Andersson Hellsten
Ingemar Ljungqvist

www.frihetsverige.se

Material 2

! VARNING! !

**Till all vårdpersonal
LÄKARE och SKÖTERSKOR**

INNAN ni injicerar det experimentella s.k Corona-19 "vaccinet" i en människa, läs detta och ta er en riktig funderare!

"Jag följde bara instruktionerna"
är INTE ett rättsligt försvar.

Ni kommer att hållas ansvariga och bli ställda inför rätta för brott mot mänskligheten, särskilt om ni 'vaccinerar' människor utan deras samtycke.

Er skyldighet är att informera era patienter om att:

1. Det s.k. Covid-19 'vaccinet' är INGET vaccin. Det är ett experimentellt preparat, en spruta som innehåller aldrig godkända komponenter för injicering i människa, dvs både nanopartikelkomponenter och GMO förändrade (mutagen) ämnen. Som patient deltar du i experimentet och kan ändå drabbas av det som kallas Covid-19.
2. Ingen garanti lämnas av tillverkarna när det gäller effekterna på immuniteten. De som blir skadade av 'vaccinet' får INGEN ERSÄTTNING överhuvudtaget. Genom att du accepterar att ta 'vaccinet' (t.ex. skriver under ett papper) tar du ansvaret för skador eller död - på dig själv.
3. Du kan fortfarande sprida sjukdom efter att ha fått sprutan.
4. 'Vaccin' skada och död. Varken forskare eller läkare vet vad kort- eller långsiktiga effekterna av sprutan kan bli. 'Vaccinet' är varken utprovat eller utformat. Det kan orsaka permanenta handikapp, och t.o.m. död, DET HAR i stor skala runtom i världen!

Material 3

**Jobbar du i sjukvården
Är du legitimerad?**

Då vet du att ett medicinskt experiment alltid kräver etisk prövning

Fråga din uppdragsgivare om att få se ett godkännande från etikprövningsnämnden!

Vem står annars ansvarig?

ETIKPRÖVNINGEN I NÜRNBERG

© 2014-2015. All rights reserved. This document is for informational purposes only. It is not intended to be used as a legal document. The information contained herein is not intended to constitute an offer of any financial product or service. The information contained herein is not intended to constitute an offer of any financial product or service. The information contained herein is not intended to constitute an offer of any financial product or service.

Information om dödsfall och skador av 'vaccinet', sök på den statliga, USA sajten VAERS's sidor <https://vaers.hhs.gov>

Kom ihåg Nürnberg rättegången. Nu kommer Nürnberg 2.0. Känner du dig osäker, var vänlig och läs UNESCOs Universiella Deklaration om Bioetik och de Mänskliga Rättigheterna på

https://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID_31058&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

Observera informationen om **SAMTYCKE** så som det skrevs i Nürnberg, som håller DIG personligen ansvarig för ditt agerande i saken.

Du kan inte skylla på att dina "överordnande har sagt . . .".

Du ansvarar själv för dina gärningar.

Tänk dig för.

**Jobbar du i sjukvården
Är du legitimerad?**

Då vet du att ett medicinskt experiment alltid kräver etisk prövning

Fråga din uppdragsgivare om att få se ett godkännande från etikprövningsnämnden!

Vem står annars ansvarig?

ETIKPRÖVNINGEN I NÜRNBERG

© 2014-2015. All rights reserved. This document is for informational purposes only. It is not intended to be used as a legal document. The information contained herein is not intended to constitute an offer of any financial product or service. The information contained herein is not intended to constitute an offer of any financial product or service. The information contained herein is not intended to constitute an offer of any financial product or service.

Material 4

Hej Stefan!

Jag har en fråga!
När det gäller dig så undrar jag inte längre om huruvida du är involverad i konspirationen eller inte. Du är naturligtvis i allra högsta grad involverad, rikligt belönad och med största sannolikhet utsatt för utpressning.

Men hur tänker du?
Tänker du att vi i slutändan av någon outgrundlig anledning skulle förlåta dig? Förlåta att främmande makt fått fria händer att råna statskassan, avliva delar av befolkningen och förslava de få som får bli kvar?

Eller tänker du rentav att ni verkligen kommer att lyckas?

Då vill jag bara flika in att det tror jag verkligen inte kommer att hända och vi kommer heller aldrig att förlåta. Ditt namn och din familj kommer i all framtid vara höljda i skam i detta land.

Om jag hade befunnit mig i din position, stått inför valet att förråda mitt land och om kamp och motstånd inte funnits att uppåtda inom mig, så skulle jag i alla fall haft mod att först ta mitt eget liv, hellre än att begå detta svek.

Hur tänker du Stefan? För tänker gör du väl? Fast många tror nog att det bara är "fake news".

Med ~~inte~~ så varma hälsningar
Fectman
Per Fectman

Jag vill påminna **alla i riksdag, offentlig förvaltning och industrin** att detsamma gäller er. När demokratin återupprättats i detta land kommer ni alla få stå till svars. Vi, det svenska folket kommer att döma er och med stor sannolikhet kommer straffskalor vara både nya och retroaktiva. Tänk på det när ni går och lägger er i kväll!

Material 5

Varför vaccinerar ungdomar?

Vet du om att det finns forskning om vacciner som inte får ta del av? Att det finns kunskap som censureras eller svartmålas som konspirationer?

Alla vet vi att de vacciner som ges för att skydda mot covid-19 är en helt ny teknik som aldrig tidigare använts på människor. De kallas mRNA-vacciner och fungerar inte som vanliga vacciner. Ingen vet ännu vilka långvariga biverkningar de har. Det planeras över hela världen att ge mRNA-vaccin till unga för att skydda mot covid-19. Vi vet att barn och ungdomar inte riskerar att bli allvarligt sjuka av covid-19 men ändå uppmuntras de att ta ett nytt mRNA-vaccin som redan orsakat flera dödsfall. Resultat visar dessutom att de som vaccinerat sig har sämre skydd än andra för nya virusvarianter.

Fråga dig själv: Är det verkligen värt risken att en generation av unga kan bli allvarligt sjuka och kanske t.o.m. dö för att skydda de som ligger i riskgruppen?

Det införs även vaccinpass där vi måste ta regelbundna sprutor för att kunna ta full del av samhället. Människor som väljer att inte delta kan få stora ekonomiska och sociala problem. På många platser i världen tvingas folk t.o.m. till karantänläger om de inte är fullt vaccinerade.

Läter detta rimligt eller är det någonting som inte stämmer? Finns det risker med att man måste ta nya mediciner för att få leva ett fritt liv? Är det frihet?

MEDEL I NÄTVERKET T.M.E.

Material 6

NÄR ÄR DET OK ATT VÅRA UNGA BLIR
PROBÄRSÖKSKANINER?
**VAD ÄR SANNING OCH VAD ÄR
PROPAGANDA?**
**VILL DU VARA MED ELLER BLIR DU
TVINGAD?**
**DIN KROPP, DU KAN SÄGA
STOPP!**
**DET ÄR DAGS ATT
VAKNA**

Vakenmanifestet.se, Vaken.se, KavlaNer.se,
Vi-Tillsammans.nu, NyaDagbladet.se, SwebbTV.se,
Radio.se, BotaSverige.se, FrihetSverige.se,
UpFriends.se, Frihetsrörelsen.se